

A RÁKOSSZENTMIHÁLYI FRIESACHI ÉREMLELET

A friesachi dénár a XIII. század első felében szinte az egyetlen jó pénz volt Közép-Európában, s hazánkba is behatolt. Hazai elterjedésének oka ismeretes: a gyenge minőségű magyar pénz még a helyi követelményeket sem elégítette ki. Gyors elterjedését elősegítette még II. Endrének Gertrudisszal, Andechsi IV. Berchtold meráni herceg leányával kötött házassága is.

Pest kereskedelme ez időben már közép-európai jelentőségű volt. Annál érdekesebb, hogy a hozzánk behatoló friesachi dénárokból fővárosunk területén eddig nagyon keveset találtak, és sajnos ezek sincsenek pontosan feldolgozva. Pest területéről három ilyen érmekeket tartalmazó kincslelet ismeretes.¹ Legutóbb pedig 1950-ben, Rákosszentmihályon bukkantak friesachi dénárokat tartalmazó cserépedényekre. Az edény töredékei elkallódtak, a lelet többi része azonban — 158 db középkori érme és egy pár ezüst fülkarika — most a Magyar Nemzeti Múzeum Éremtárába, majd a Budapesti Történeti Múzeumba került.

A két fülkarika ezüsthuzalból készült, vastagított végén rovátkolt díszítéssel. Átmérője 42 mm, a huzal vastagsága 2 mm (1. kép 1). Az érme meghatározását az alábbiakban adjuk.

Rövidítések:

L = A. Luschin-Ebengreuth, Friesacher Pfennige. Numismatische Zeitschrift (1923) 33—146
 BE = E. Baumgartner, Das Eriacensis-Gepräge und seine Beischnläge. Uo. (1935) 67—88
 CNH = Corpus Nummorum Hungariae. Bp. 1899
 r = retrograd felirat

1. L. 6. BE. 1. r... LΛ~I... 0,85 g	19. L. 19. E) ... ARD... H) FRI... 1,34 g
2. L. 6. BE. 1. r... ACEΛΛ~... 0,80 g	20. L. 19. E) ×EBER... H)...RI~ACh 1,28 g
3. L. 8. ... ~E... 1,26 g	21. L. 19. E) .. ERHAR... H) ...I~ACh 1,19 g
4. L. 8. EBERHAR... 1,07 g	22. L. 19. E) ×EB... EP~H)...~A... 1,12 g
5. L. 10...E...A... 1,19 g	23. L. 19. E) ×E... EP... H) F...~ACh 1,10 g
6. L. 13. EBE...D~E... 1,19 g	24. L. 19. E) ×EBERHA...~EP~H) FRI~. Ch 1,03 g
7. L. 14...H...~... 0,77 g	25. L. 19. E) ×EB... H) ...~A... 1,03 g
8. L. 14. EBER... 0,67 g	26. L. 19. E) ..RD~EP~H)...ACh 0,95 g
9. L. 14. EBE... 0,64 g	27. L. 19. E) ...D...H) FR...h 0,81 g
10. L. 14. A felirat olvashatatlan. 0,67 g	28. L. 19. A felirat mindkét oldalon olvashatatlan. 4 db. 0,96, 0,91, 0,83, 0,79 g
11. L. 14. vált. A hátlapon az angyal feje mellett kétoldalt egy-egy pont van. A felirat olvashatatlan. 0,84 g (1. kép 2)	29. L. 21. ...V~ 1,13 g
12. L. 15. E) olvashatatlan. H) ...~AC... 1,27 g	30. L. 21. EBE... 1,08 g
13. L. 15. E) QV...EH)...I~... 0,69 g	31. L. 21. A felirat olvashatatlan. 2 db. 0,89, 0,63 g
14. L. 17.D~EP~ 1,22 g	32. L. 21. vált. ...EP~ 0,92 g
15. L. 17. ...E...P... 1,12 g	33. L. 21. vált. ...D~EP... 0,61 g
16. L. 17. A felirat olvashatatlan. 3 db. 1,00, 0,76, 0,68 g. Az utóbbi körülnyírt példány	34. L. 121/21 hibrid. A felirat olvashatatlan. A hátlapon a két tornyon kívül kétoldalt egymás alatt két-két pont van. 0,53 g (1. kép 4)
17. L. 10/17 hibrid. Az előlapon a püspök infulája egy-csúcsú. A felirat olvashatatlan. 0,88 g (1. kép 3)	35. L. 23. ERV... 1,11 g
18. L. 18. ...~... 0,77 g	36. L. 23. ...P... 0,93 g
	37. L. 23. ...H~ 0,86 g

38. L. 23. A felirat olvashatatlan. 8 db. 1,01, 0,97, 0,97, 0,96, 0,88, 0,88 g. Kőrülnyírt példányok: 0,85, 0,81 g
39. L. 24. +C · R... H ~ 1,12 g
40. L. 24. +... I[H ~ 1,08 g
41. L. 24. A felirat olvashatatlan. 15 db. 1,14, 1,08, 0,98, 0,90, 0,90, 0,88, 0,84, 0,82, 0,81, 0,81, 0,77, 0,77, 0,75, 0,75, 0,73 g
42. L. 25. N ... 1,09 g
43. L. 25. ..X ~ 1,01 g
44. L. 25. N ... 0,99 g
45. L. 25. .. ~ H 0,71 g
46. L. 25. A felirat olvashatatlan. 12 db. 1,03, 1,03, 0,97, 0,94, 0,85, 0,79, 0,77, 0,76, 0,76, 0,68, 0,68, 0,63 g
47. L. 26. N 1,22 g
48. L. 26. A felirat olvashatatlan. 2 db. 1,14, 0,63 g
49. L. 28. RFI ~ ... 1,07 g
50. L. 28. A felirat olvashatatlan. 0,93 g
51. L. 29. A felirat olvashatatlan. 6 db. 1,12, 0,95, 0,87, 0,81, 0,81, 0,72 g
52. L. 118. RD... 0,70 g
53. L. 118. A felirat olvashatatlan. 1,00 g
54. L. 119. DVXL 1,15 g
55. L. 119. POL.... 1,02 g
56. L. 123b. EBER... D ~ E... 1,05 g
57. L. 123b. vált. Az előlapon a püspök a jobb kezében tartja a keresztet. +ER..... 0,80 g (1. kép 5)
58. L. 125. vált. AG~HG. A hátlapon az orozslánfő és a mellkép helye felcserélve. 0,86 g (1. kép 6)
59. L. 129. hibrid. E) egyházfő baljában pásztorbotot, jobbában kivethetetlen tárgyat tart..... A... ~ 1,09 g (1. kép 7)
60. L. 132. ~ E ~ 0,94 g
61. L. 132. +G ~ 0,86 g
62. L. 132. + ~ 0,84 g
63. L. 155. +E.....A..... ~ 1,04 g
64. L. 10/155. hibrid. +E.....AH. .I. A hátlapon a sas felett hiányzik a kereszt. 1,09 g (1. kép 8)
65. L. 161. +°LA..... 0,93 g
66. L. 163. A felirat olvashatatlan. 0,92 g
67. L. 186. 1,18 g
68. L. 190. H..... 0,88 g
69. L. 193. A felirat mindkét oldalon olvashatatlan. 1,48 g
70. L. 194. E) +..... ~ H) ~ ... V ~ 1,00 g
71. L. 194. E) ... HI... H/~ AIICLV ~ 0,97 g
72. L. 194. E) olvashatatlan. H) + ~ 0,86 g
73. L. 194. E) +OX..... H) IV ~ 0,78 g
74. L. 194. E) +OXJA... H) ~ ^ 0,66 g
75. L. 194. E) olvashatatlan. H) ..AN..T ~ 0,58 g
76. L. 194. A felirat mindkét oldalon olvashatatlan. 4 db. 1,07, 0,92, 0,79, 0,56 g
77. L. 198. E) C^..... H) .. ^ .. C.. V ~ 1,28 g
78. L. 198. E) +OXIII... V ~ H) + ~ ^ .. ~ ^ 1,11 g
79. L. 198. E) VI... H) olvashatatlan. 0,84 g
80. L. 198. A felirat mindkét oldalon olvashatatlan. 4 db. 0,91, 0,83, 0,80, 0,76 g
81. L. 199. E) olvashatatlan. H) bal oldal olvashatatlan, jobb oldal VEIL 0,86 g
82. L. 200. ..BER...H.... 1,02 g
83. L. 200. ..X..... 0,93 g
84. L. 200. A felirat olvashatatlan. 3 db. 1,01, 0,96, 0,84 g
85. L. 204. A felirat mindkét oldalon olvashatatlan. 5 db. 1,10, 1,06, 0,72, 0,59, 0,41 g
86. L. 207. +DAXBE 1,40 g
87. L. 207. ..XB..... 1,20 g
88. L. 207. DAXB..... 1,14 g
89. L. 213. A felirat olvashatatlan. 0,77 g
90. L. 214. A felirat olvashatatlan. 2 db. 0,81, 0,73 g
91. L. 301. E) ..XLI..... H) ..RI ~ AGH 1,24 g
92. L. 302. E) DVXLI..... H) E....CH 0,98 g
93. L. 303. 3 db. 1,67, 1,44, 1,11 g
94. L. 329. +CR..... 1,03 g (1. kép 9)
95. L. 348. E)ADR. N H) +E.... I 0,92 g
96. L. 348. E) +E.... H) olvashatatlan. 0,87 g
A leletben előkerült 3 db magyar veret — egy IV. Béla denár és 2 db bracteáta — meghatározása:
97. CNH 263. 0,24 g
98. CNH. 275. 2 db. 0,32, 0,20 g

A 155 db friesachi denárból 145 db-ot találtunk alkalmasnak kormeghatározásra. Ezek a következőképpen oszlanak meg:

1200 előtt: 3 db (2,07%). A 2 db L. 6-on kívül II. Ulrik karinthiai herceg (1181—1202) veretét vettük ide.

1200 — kb. 1235: 84 db (57,94%)

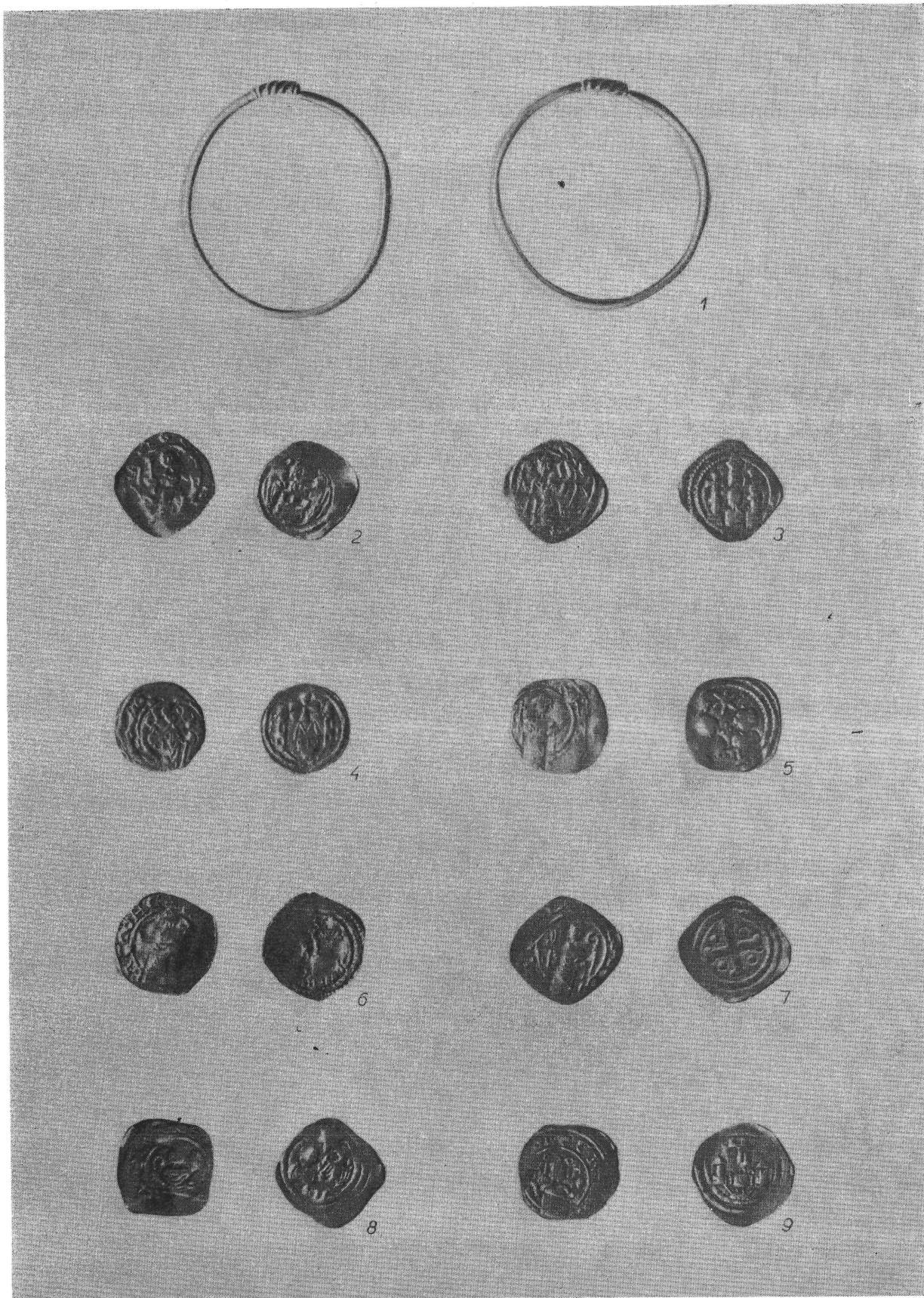
kb. 1235 — kb. 1240: 8 db (5,51%)

Pontos évhez nem rögzíthető, XIII. század első fele: 50 db (34,48%). Ebből II. Eberhard salzburgi érsektől vert érem (1200—1246) 47 db, 3 db pedig Bernhard karinthiai herceg érme (1230—1256).

Leletünk pontosan keltezhető utolsó veretei tehát közvetlenül 1240 előttiék, így ide tehetjük a pontosan nem keltezhető 50 db-ot is. Ugyancsak erre az időszakra utal a 3 db magyar érem is. Ezek alapján leletünk elrejtésének oka tehát a tatár betörés lehetett, mint annyi más kincsleletünké.

JEGYZETEK

¹ I: Numismatische Zeitschrift (1870) 254. — 2: Előfordult még a margitszigeti kincsleletekben is: Arch. Ért. (1896) 375. — 3: Arch. Ért. (1897) 38. — Arch. Ért. (1894) 60.

1. kép. A rákosszentmihályi leletből. 1. Ezüsthuzalból készült fülkarika. 2—9. Friesachi érmek

DER FRIESACHER MÜNZFUND VON RÁKOSSZENTMIHÁLY

Im Wirtschaftsleben Ungarns spielten im 13. Jahrhundert die Friesacher Denare eine besonders bedeutende Rolle. Anstelle der ungarischen Münzen von minderwertiger Prägung waren sie das einzige wertbeständige Geld. Zu ihrer Verbreitung trug auch die Ehe des Königs Andreas I. mit der meranischen Prinzessin Gertrudis bei; die Prinzen von Meran prägten nämlich die Friesacher Münzen nach.

Trotz der derartig großen Bedeutung der Friesacher Denare sind solche Münzfunde nur in ganz geringer Zahl bekannt und der größte Teil von diesen wenigen ist bedauerlicherweise auch nicht genau beschrieben worden. Aus dem Gebiete der Hauptstadt kennen wir bisher nur zwei Friesacher Münzfunde, deren Veröffentlichung ebenfalls vermißt wird; Pest war damals bereits eine bedeutende Handelsstadt. Das Historische Museum von Budapest erwarb vor kurzem einen Fund von Rákosszentmihály,

der aus einem Paar Silberohrringen und 158 Münzen besteht. Von den Münzen sind 155 Friesacher und 3 ungarischer Prägung.

Von den 155 Friesacher Münzen stammen 95 bestimmt aus der Zeit vor 1240. Von den übrigen 60 Stücken sind 46 Prägung des Salzburger Erzbischofs Eberhard II (1200—1246), die keinem bestimmten Jahr zugewiesen werden können und drei Stücke die des Prinzen Bernhard von Kärnten aus den Jahren 1230—1256. Zehn Stücke sind für die Zeitbestimmung ungeeignete Nachahmungen. In dieselbe Zeit verweisen auch die drei ungarischen Münzen: ein Denar des Königs Béla IV, und zwei Brakteaten. Über eine Prägung, die zuverlässig aus der Zeit nach 1240 stammt, verfügen wir daher nicht, so muß das Jahr 1241 als Zeitpunkt angenommen werden, in denen die Münzen in die Erde gelangten. Der Grund hierfür ist in dem Einfall der Tataren zu suchen.

ÚJABB ZSIDÓ SÍRKÖVEK BUDÁRÓL A TÖRÖK HÓDOLTSÁG KORÁBÓL

*Dr. Schindler József emlékének
siron túli barátsággal*

A magyar zsidóságnak a török hódoltság alatti történetére vonatkozóan az utóbbi időben néhány újabb adat került elő.

Buda kulcsait 1526-ban II. Szulejmán szultánnak József b. Selómó budai zsidó adta át Földvárnál (Dunaföldvárnál). Ezért családjá, az Alamanok, adómentességet élveztek. Erről török¹ és héber² források egyaránt beszélnek.

A strassburgi egyetemi könyvtár 38. sz. héber kézírata egy eddig kiadatlan ajánlólevelet tartalmaz Jechiél b. József Askenazi számára, aki Budáról (בודין) üzetett el feleségével, két fiával és négy leányával. A levelet 1533-ban állították ki Drinápolyban, s aláírói között József Káro is szerepel.³ (Fotókópiája birtokunkban van.)

Izsák b. Simson, „Buda (בודין) lakói közül”, említetik Sámuel b. Móse Kalai, a Balkán több hitközségében működött rabbi responzumaiban 1547-ben.⁴

Az isztambuli állami levéltár anyagából ismeretessé vált egy török nyelvű összeírás 1555—56-ból. Ebből kiderül, hogy Safedben 12 magyar-zsidó család élt.⁵ Ezek Budáról kerültek oda 1526 után.

Buda város pénztárkönyvéből zsidó vonatkozású adatok jutottak tudomásunkra az 1555—58-as évekből.⁶

Júda b. Dávid Hakohen Askenazi, aki 1614-ben Krakkóban élt, szintén Buda (בודין) város lakói közül való volt.⁷

1616-ban Ruben, Jákob budai rabbi fia, levelet ír Komáromból Győr város tanácsához 132 forintnyi követelése behajtása tárgyában.⁸

*

Ezeknél az adatoknál gazdagabb a sírköveken található feliratos anyag. Budáról 1686-ban kiűzték a törököt, s ez a kiűzés a zsidó hitközség végét is jelentette. A körülbelül ezer főt számláló budai zsidóságnak a fele elpusztult; a megmaradtakat rabszíjra fűzve szállították el a császáriak Budáról. Az árván maradt temetőt a lakosság csakhamar feldúlta és köveit — szokás szerint — a környék építkezéseinél használta fel. A múlt század második felétől kezdve tatározási és újjáépítési munkálatok közben sorra bukkantak ki az épületekből zsidó sírkövek, de együttesen sem oly nagy számban, mint a felszabadulás után a bombaokozta romokból. Ezeket a sírköveket 1952-ben⁹ és 1958-ban¹⁰ két tanulmányban dolgoztuk fel.

Egy romos telek további reménnyel kecsegtetett: a Hess András tér 2. sz., a Szilágyi Erzsébet leánygimnázium egykori épülete. Az 1686-os ostrom utáni években épült fel a domonkosok elpusztult kolostorának helyén élelmiszerraktárnak és pékműhelynek. 1696-ban már készen állott. 1784 óta szolgált iskolaépületül.¹¹ 1925-ben az altiszti lakás kőpadlója alól két sírkő tűnt elő, amelyet Weisz Miksa professzor írt le meglehetősen pontatlanul.¹² Ma mindkettő a Zsidó Vallási és Történeti Gyűjteményben látható. Ez a két kő figyelmeztetés volt arra, hogy ebbe az épületbe készülésekor nagy számmal hurcolhattak sírköveket a közeli zsidó temetőből. Az 1944—1945-ös ostrom idején az iskola legnagyobb része elpusztult, csupán nyugati és északi szárnyának földszinti falai maradtak meg. Évek óta izgalommal lestük, mikor bontják le a romokat. Ez 1959

első hónapjaiban meg is történt, és reményeink nem csaltak meg bennünket. Bár az alapokhoz még nem nyúltak — erre egyhamar nem is kerül sor —, 18 zsidó sírkő került ki a falakból. A kövek beépítése tehát nem pusztulásukat, hanem konzerválásukat eredményezte. Amint hogy a középkort követő könyvkötők, amikor bekötési tábláknak szétbontották a héber kódexeket, sokszor éppen ezzel mentettek meg számunkra néhány lapot belőlük. A kódexeknek különben talán nyomuk veszett volna.

A jelentős számon kívül más értéke is van az új leletnek. Itt van az eddig legrégebb hódoltsági sírkövünk, amely egy elbontott gótikus épület nyíláskeretéből készült 1539—1540-ben (1. sz.). Sámuel b. Jekutiél emlékét örökíti meg. (Eddig az 1576-ból valót tartottuk a legrégebbnek.) 1526. szeptember 22-én hajóra rakták a budai zsidókat és elosztották őket Törökország városaiban. Büchler Sándor kutatásai szerint csak 1538-ból található újból zsidó település nyoma.¹³ Ez azért is feltűnő, mert az 1547-ből származó s Bécsben őrzött budai török összeírás már 75 törzökös budai zsidót és 25 bevándorlót (nyilván 1541 óta megtelepedettet) sorol fel.¹⁴ A szóban forgó sírkő mutatja, hogy nagyobb számmal lehettek 1541 előtt is, hiszen ekkor nyitották meg újabb temetőjüket.

Még egy kő bír történeti jelentőséggel: az első, amely ismert személyt jelöl. Ez Chájjim b. Szimcháé 1605-ből, aki Szimcha b. Chájjim budai rabbitanácsos fia volt (4. sz.). Neve 1580—81-ben előfordul egy budai defterben.¹⁵ Az apa 1570 körül működött Budán, s irodalmi munkásságából a válólevelekre vonatkozó utasítások maradtak fenn.¹⁶ 1579-ben egy budai basa még kiadatlan levele említi őt „Szymha pap” néven.¹⁷

A legfrissebb kő 1657-ből való.

Három követ az Úri utca 32. sz. házból is kifejtettek. Ennek helyén valaha két középkori lakóház állott. 1686-ban az északi épület elpusztult, míg a délinek mérműves ülőfülkékkal ellátott kapualja és földszintjének egy része épen maradt. A XVIII. század elején újjáépítették. Ekkor kerültek bele zsidó sírkövek. Az 1944—45. évi ostromkor az épület nagy része megsemmisült.¹⁸ Romtalanítása során három zsidó sírkövet is kibontottak belőle. Az egyik egy szépen vésett töredék, amely — írása és stílusa alapján — középkorinak látszik.

Nevek szempontjából csak kettő jön tekintetbe: a *Rechli* női név (8. sz.) és a *Frumi* (18. sz.), amely a német zsidók között a középkorban gyakori. Ez is megegyezik a korábbi kövekkel, amelyek — a héber neveken kívül — kizárólag német neveket tüntettek fel.

Az alábbiakban közöljük a hódoltsági sírköveket, fordítás kíséretében. A középkori kőre másutt kerül sor. A kövek mind a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában találhatóak.

Végezetül még meg akarom köszönni hallgatóimnak, hogy segítségemre voltak nemcsak a nehéz kövek emelgetésénél, hanem a sokszor nehezen olvasható szövegek kibetűzésénél is.

1. kép. Sámuel b. Jekutiél sírköve 1539—40-ből

I

שמואל בן	Sámuel, fia R.
יקותיאל	Jekutiélnek,
אל ש לפך	emléke áldott. 1539—1540, a kis időszámítás szerint.

Magassága 84 cm, szélessége 36 cm, vastagsága 30 cm.
Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.
Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.
Lt. sz.: 59.9.

2. kép. Méir b. Jákob sírköve 1586-ból

2

פה	Itt
נקבר היקר	temettetett el a drága
הר מאיר בר	R. Méir, fia R.
יעקב זל יה	Jákobnak, emléke áldott, 18.
ימי' לחודש	napján Sevát hónapjának,
שבט ¹⁹ שום	1586-ban,
[לפק תנצב"ה]	[a kis időszámítás szerint. Legyen lelke bekötve az élet kötelékébe.]

Magassága 42 cm, szélessége 33 cm, vastagsága 17 cm.
Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.
Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.
Lt. sz.: 59.38.

3. kép. Jákob fiának sírköve 1587-ből

3

..... [fia R.]
[בר].	Jákobnak, emléke áldott.
יעקב זל	Az 158
שנת שמ	7. évben, a kis időszámítás szerint.
ז לפק	

Magassága 43,5 cm, szélessége 35 cm, vastagsága 18 cm.
Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.
Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.
Lt. sz.: 59.50.

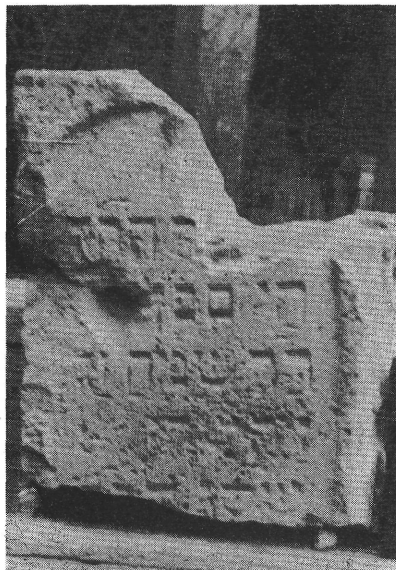

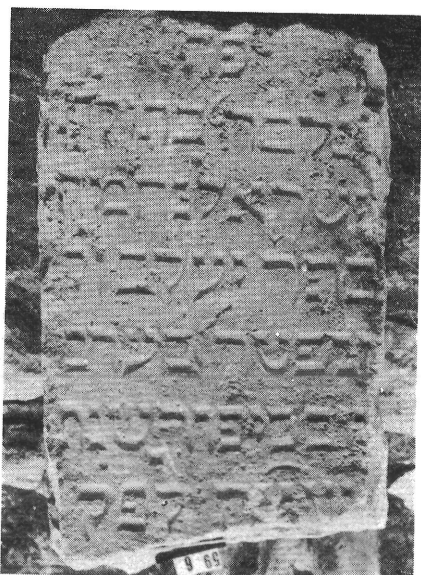
4. kép. Chájjim b. Szimcha sírköve 1605-ből

4

[פ]ה	[I]tt
[נקבר] ר הה' 20' ר'	[temettetett] el a tanult R.
חיים בן [הגאון] 21	Chájjim, fia [a Gáonnak],
ר' שמח' זל	R. Szimchának, emléke áldott,
ד' תשרי	Tisri 4-én,
שס"ו לפק]	az 1605. évben, [a kis időszámítás] szerint.

Magassága 44 cm, szélessége 38 cm, vastagsága 29 cm.
Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.
Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.
Lt. sz.: 59.25.

5. kép. Necháma b. Jákob sírköve 1634-ből

5

פה
נקבר' בתולת
ישראל נחמה
בת ר' יעקב זל
ונפטר בערב
יום כיפור שנת
שצ"ה לפ"ק

Itt
van eltemetve szűze
Izráelnek, Necháma,
leánya R. Jákobnak, emléke áldott.
Mehalt Erev
Jom Kippurkor, az
1634. esztendőben, a kis időszámítás szerint.

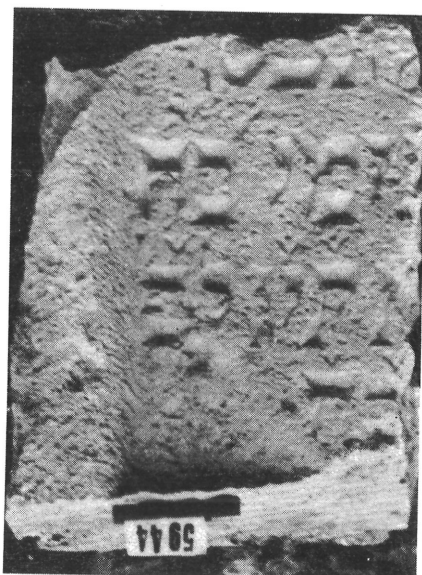
Nyíláskeret töredékéből készült.

Magassága 68 cm, szélessége 43 cm, vastagsága 28 cm.

Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.

Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.

Lt. sz.: 59.6.

6. kép. Sírkő-töredék 1653-ból

6

.....
.....
.....
.....

שצ"ו

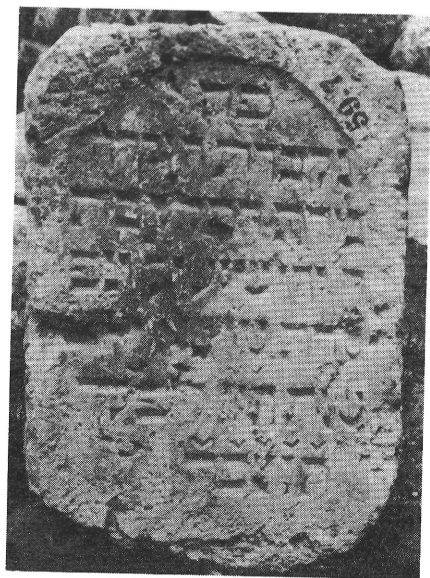
1636

Magassága 34 cm, szélessége 36 cm, vastagsága 16 cm.

Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.

Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.

Lt. sz.: 59.51.

7. kép. Rechli b. Józsva sírköve 1657-ből

7

.....
.....
.....

ונפטר Meghalt
ב' ימי' בה' napján hónapnak,
[שנת ת"ג ל'פ] az 1653. [év]ben, a kis időszámítás szerint.
[תנצ"ב] [Legyen lelke bekötve] az élet kötelékébe.

Magassága 34 cm, szélessége 27 cm, vastagsága 20 cm.

Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.

Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.

Lt. sz.: 59.44.

8. kép. Izráel b. Perc sírköve

8

פה

נקברת הזקרה
מרת רכלי²² בת
ר' יהושע זל ונפ
מרת מו באד[ר]
שנת תנ"ל לפק
ת"צ ב' ה'

Itt

van eltemetve a drága
Rechli úrnő, leánya
R. Józsuának, emléke áldott. Meg-
halt Ada[r] 15-én
az 1657. évben, a kis időszámítás szerint.
Legyen lelke bekötve az élet kötelékébe.

Magassága 75 cm, szélessége 51 cm, vastagsága 17 cm.
Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.
Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.
Lt. sz.: 59.7.

9. kép. Séset fiának sírköve

9

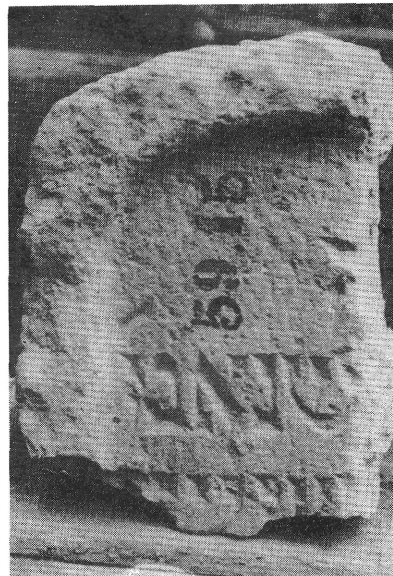
פה

נקבר הב
חור ישראל
זל בר פרי

Itt

van eltemetve az if-
jú Izráel,
emléke áldott, R. Perc fia

Magassága 34 cm, szélessége 34 cm, vastagsága 22 cm.
Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.
Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.
Lt. sz.: 59.8.

10. kép. Szórl b. Izsák sírköve

10

[פה]

[נקבר אי]ש נאמ'
[בר] [ישש[ת]]²³.....

[I]tt

[van eltemetve] a hűséges [férfi]ú
..... [fia R.] Sése[t]nek.

Magassága 33 cm, szélessége 25 cm, vastagsága 24 cm.
Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.
Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.
Lt. sz.: 59.15.

11. kép. Menáchem fiának sírköve

11

פה	Itt
נקבר	van eltemetve
סאר	Szórl,
בת ר'	leánya R.
יזחק	Izsáknak
.....

Gótikus kapu egy részéből faragták. Hátlapján két gótikus vakmértű látható.

Magassága 50 cm, szélessége 32 cm, vastagsága 32 cm.

Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.

Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.

Lt. sz.: 59.18.

12. kép. Józsuá b. József sírköve

12

.....
.....
זל בן [ר]	emléke áldott, fia [R.]
מנחם ז' [ל]	Menáchemnak, emléke [áldott]
ונפטר	Meghalt
ב' ה' ל[חודש]	8. napján [hónap]nak,
.....

Magassága 32 cm, szélessége 23 cm, vastagsága 15 cm.

Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.

Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.

Lt. sz.: 59.21.

13. kép. Férfi sírkövének töredéke

13

פה נקבר	Itt van eltemetve
[כ] ר' יהושוע בן	R. Józsuá, fia
[כר יום] ה' זל	[R. József]fnek, emléke áldott.
.....

Magassága 32 cm, szélessége 50 cm, vastagsága 14 cm.

Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.

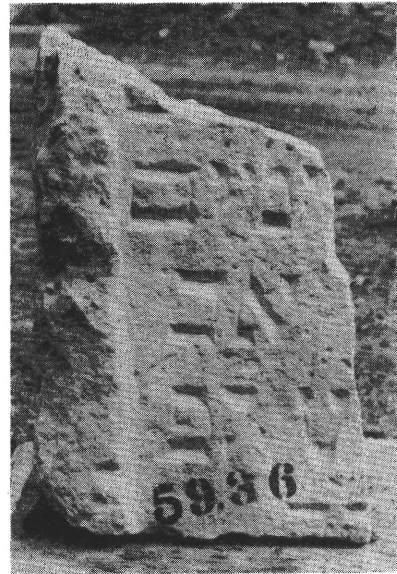
Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.

Lt. sz.: 59.24.

14. kép. Sírkő-töredék

14

<p>פ[ה] נקבר ה[יקר] החבר בר א</p>	<p>I[tt] van eltemetve a [drága], a tanult fia R. A....-nak</p>
---	--

Magassága 42 cm, szélessége 27 cm, vastagsága 24 cm.
 Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.
 Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.
 Lt. sz.: 59.35.

15. kép. Debóra b. Gersom sírköve

15

<p>..... m ימים..... [להודש] אב [שנת...] ט לפ' [תנצ] ב ה</p>	<p>.....napján Áb [hónapjának], a ... 9. [évben], a kis időszámítás szerint. [Legyen lelke bekötve] az élet kötelékébe.</p>
---	--

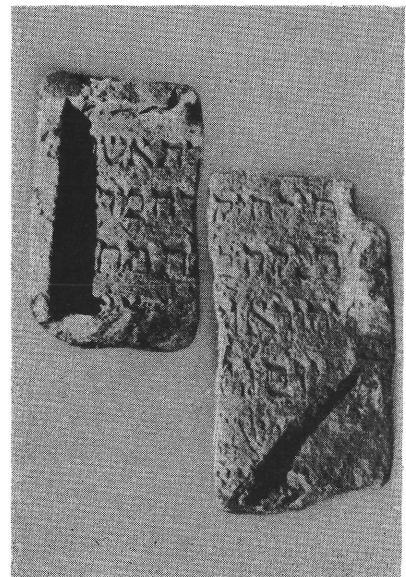

Magassága 39 cm, szélessége 27 cm, vastagsága 25 cm.
 Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.
 Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.
 Lt. sz.: 59.36.

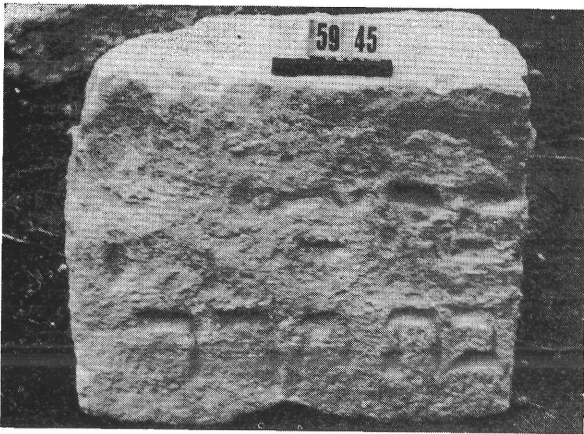
16. kép. Rebeka b. Jehúda sírköve

16

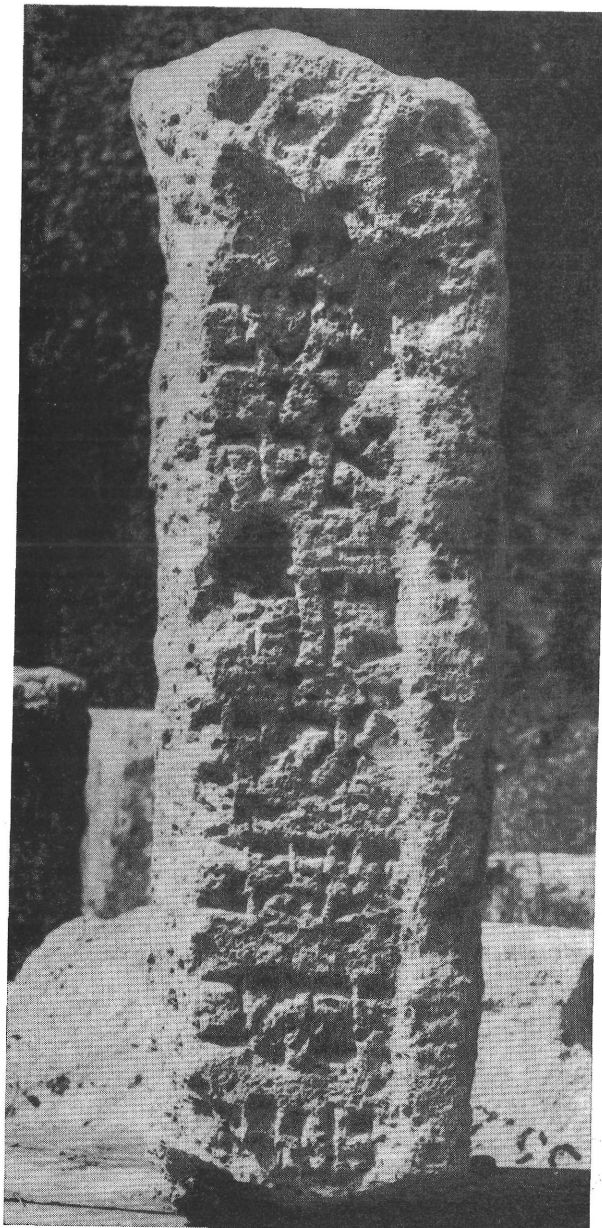
<p>פה נק[ברת] דבור' [בת ר'] גרשון[ם] א</p>	<p>Itt van elte[metve] Debóra, [leánya R.] Gersomnak,</p>
---	--

Magassága 39 cm, szélessége 18 cm, vastagsága 23 cm.
 Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.
 Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.
 Lt. sz.: 59.37.

17. kép. Frumi sírkövének töredéke

[פה נקב]רת אשת
 [Itt van eltemet]ve a derék
 חיל הקרה מרת
 נő, a drága
 רבקה בת החר
 Rebeka asszony, leánya a tudós R.
 יהודא זל [ונפט]ר
 Jehúdának, emléke áldott. [Megha]lt
 ביום ג' ל[חודש]
 a 3. napján [hónap]nak,
 [שנ[ת]....[לפך]
 az ... év[ben, a kis időszámítás szerint].
 [ת' ג'] צ' [ב' ה']
 [Legyen lelke] bekötve [az élet kötelékébe].

Magassága 73 cm, szélessége 58 cm, vastagsága
 18 cm.
 Előkerült két darabban a Hess András tér 2. sz.
 romépületből.
 Ma a Budapesti Történeti Múzeum
 Vármúzeumában.
 Lt. sz.: 59.23, 59.43.

.....
 פרומי²⁴ Frumi,
 בת החר leánya R.

Magassága 29 cm, szélessége 33 cm, vastagsága
 17 cm.
 Előkerült a Hess András tér 2. sz. romépületből.
 Ma a Budapesti Történeti Múzeum
 Vármúzeumában.
 Lt. sz.: 59.45.

18. kép. Elchánán b. Chájjim sírköve

19

[פה]	[Itt]
נממן כר]	van elrejt[e R.]
אלה[נן]	Elchá[nán],
בן ה[ים]	fia Chá[jjimnak],
זל ונ[פטר להיי]	emléke áldott. Meg[halt]
עולם [ביום]	örök [életre]
י בטב[ת]	10. [napján] Tévé[t]nek,
שנ[ת]....	azév[ben].
תנצב[ה]	[Legyen lelke bekötve az élet kötelékébe.]

Magassága 63 cm, szélessége 18 cm,
vastagsága 20 cm.

Előkerült az Úri utca 32. sz. házból.
Ma a Budapesti Történeti Múzeum
Vármúzeumában.

Lt. sz.: 57.132

פה	Itt
[ג]ממן הח[כס]	van [el]rejtve a tu[dós],
הא[ל]וף ה[ר]	[a ve]zetőférfiú, a tanult Rá-
[פ]אל ב[ג]דק[מ ²⁵ ב]	[fá]el Be[ne]dic[t, fia]
[ראו]בן זל ונפ[טר]	[Reu]bénnek, emléke áldott. Meg[halt]
[בשם] מוב ב[יום] . . .	jó [hírben], . . . [nap]on,
[כ] ב להו[דש] hó[nap 2]2-én

Magassága 70 cm, szélessége 24 cm, vastagsága 12 cm.

Előkerült két darabban, az Úri utca 32. sz. házból.

Ma a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában.

Lt. sz.: 59.84—85.

A SÍRKÖVEKEN ELŐFORDULÓ NEVEK

Férfi nevek

אלהנן (19)
 ב[ג]דק[מ] (20)
 גרשום (16)
 חיים (4, 19)
 יהודא (17)
 יהושוע (8, 13)
 יום[ף] (13)
 יעקב (2, 3, 5)
 יצחק (11)
 יקותיאל (1)
 ישראל (9)
 מאיר (2)
 מנחם (12)
 פריץ (9)
 ראו[בן] (20)
 רפ[אל] (20)
 שמואל (1)
 שמחה (4)
 ששת (10)

Női nevek

דבורה (16)
 נחמה (5)
 סאר[ל] (11)
 פרומי (18)
 רבקה (17)
 רכלי (8)

JEGYZETEK

- ¹ *J. H. Mordtmann*, Adalék Buda 1526-iki elfoglalásához. Budapest—Konstantinápoly 1918.
- ² *S. A. Rosanes*, ספר דברי ימי ישראל בתורה II. köt. 10. — *S. Marcus*: Sinai XVIII (1954) 3. sz., 187; XXII (1959) 13. sz., 383—386.
- ³ *S. Landauer*, Katalog der hebräischen, arabischen, persischen und türkischen Handschriften der Kaiserlichen Universitäts- und Landesbibliothek zu Strassburg. Strassburg 1881, 53. old., 38. sz.
- ⁴ *A. Hananel—E. Eškenazi*, Fontes Hebraici ad res aeconomicas socialesque terrarum Balcanicarum saeculo XVI pertinentes. Sofia 1958, 468—471.
- ⁵ *B. Lewis*, Notes and Documents from the Turkish Archives. Jerusalem 1952, 6. — Eretz-Israel. Archaeological, Historical and Geographical Studies. IV. köt. Jerusalem 1956, 174.
- ⁶ *L. Fekete*, Die Siyāqat-Schrift in der türkischen Finanzverwaltung. I. köt. Bp. 1955, 245—275.
- ⁷ *D. S. Sassoon*, אוהל דוד (Ohel Dawid). Descriptive Catalogue of the Hebrew and Samaritan Manuscripts in the Sassoon Library, London. I. köt. Oxford—London 1932, 314; II. köt. Oxford—London 1932, 933.
- ⁸ *Lengyel A.*: Győri Szemle X (1939) 181—182.
- ⁹ Acta Orientalia II (1952) 123—142. — Historia Judaica XIV (1952) 145—153. — Proceedings of the Twenty Second Congress of Orientalists. I. köt. Istanbul 1953, 156.
- ¹⁰ Journal of Semitic Studies I (1956) 269—278. — Bud. Rég. XVIII. köt. Bp. 1958, 501—518.
- ¹¹ *Horler M.*, Budapest műemlékei. I. köt. Bp. 1955, 358—359.
- ¹² Egyenlőség XLIV (1925) 37. sz.; LII (1931) 1. sz.
- ¹³ *Büchler S.*, A zsidók története Budapesten. Bp. 1901, 99.
- ¹⁴ *Fekete L.*: Tanulmányok Budapest múltjából. VI. köt. Bp. 1938, 118, 130.
- ¹⁵ Magyar Zsidó Oklevéltár. II. köt. Bp. 1937, 39.
- ¹⁶ *Büchler i. m.* 108. — Magyar Zsidó Oklevéltár. II. köt. 35.
- ¹⁷ Magyar Zsidó Oklevéltár. V. köt. 1. rész. Bp. 1959, 215. old., 435. sz.
- ¹⁸ *Horler i. m.* 546—548.
- ¹⁹ A szövegben íráshibával שש áll.
- ²⁰ A אהבא rövidítése.
- ²¹ Vö.: *Büchler i. m.* 108.
- ²² Rechli, Rechlin, Rechel, Riklin a német középkorban a Ráchel név változatai. Alakulására hatottak a Richilde és Riek (Reich) nevek is. Lásd: *L. Zunz*, Ges. Schriften. II. köt. Berlin 1876, 50.
- ²³ Férfinév a talmudi korból: *J. Levy*, Neuhebräisches und Chaldäisches Wb. IV. köt. 616.
- ²⁴ A Fromme átírása, jelentése „jámbor”; שש alakban jóval ismertebb. Lásd: *B. Wachstein*, Die Grabchriften des alten Judenfriedhofes in Eisenstadt. Wien 1922, 100. old., 191. sz. — *J. F. Gumpertz* [Tarbiz XXV (1955—56) 343—344] szerint a Frohmut (öröm) szóból származik.
- ²⁵ Bécsben 1670-ben elég gyakori név a Benedict. Lásd: *I. Schwarz*, Das Wiener Ghetto. Wien—Leipzig 1909, 250. old., 77—78. sz.; *A. F. Pribram*, Urkunden und Akten zur Geschichte der Juden in Wien. I. köt. Wien—Leipzig 1918, 252. old., 75, 77, 78. sz.

NEUENTDECKTE JÜDISCHE GRABSTEINE AUS DER ZEIT DER TÜRKENHERRSCHAFT IN BUDA

Die jüdischen Grabsteine aus der Zeit der Türkenherrschaft haben wir 1952 und 1958 in zwei Studien behandelt.

Ein Ruinenplatz erfüllte uns mit neuer Hoffnung: das einstige Gebäude des Szilágyi Erzsébet-Mädchengymnasiums auf dem Hess András-Platz Nr. 2. Es wurde in den Jahren nach der Belagerung von 1686 auf der Stelle des zerstörten Dominikanerklosters als Nahrungsmittelmagazin und Bäckerei erbaut. 1696 war es bereits fertig. Seit 1784 diente es als Schulgebäude. 1925 kamen unter den Steinfliesen in der Wohnung des Schuldieners zwei Grabsteine zum Vorschein, die von Prof. Max Weisz ziemlich ungenau beschrieben wurden. Heute befinden sich beide in der Jüdischen Religiösen und Historischen Sammlung. Diese beiden Steine waren ein Hinweis darauf, daß bei der Auf-führung dieses Gebäudes viele Grabsteine aus dem nahen jüdischen Friedhof verwertet worden waren. Während der Belagerung von 1944/45 wurde der größte Teil der Schule zerstört, es blieben nur die Wände des Erdgeschosses vom westlichen und nördlichen Flügel stehen. Seit Jahren sahen wir mit hochgespanntem Interesse der Abräumung der Ruinen entgegen. Diese erfolgte dann in den ersten Monaten des Jahres 1959, und unsere Hoffnungen wurden nicht enttäuscht. Obgleich die Fundamente noch unberührt sind — ihre Erschließung dürfte noch lange auf sich warten lassen — wurden achtzehn jüdische Grabsteine in den Mauern entdeckt. Der Einbau der Steine hatte somit nicht ihre Vernichtung, sondern ihre Konservierung zum Resultat. Gleichwie die Buchbinder in der Zeit nach dem Mittelalter, indem sie die jüdischen Codices zu Einbandtafeln zerlegten, oftmals eben damit einige ihrer Blätter für uns retteten. Wahrscheinlich wären die Codices sonst spurlos verschwunden.

Der Wert des neuen Fundes ist nicht nur seine Quantität. Hier haben wir den ältesten Grabstein aus der Zeit der Türkenherrschaft, der aus dem Öffnungsrahmen eines niedergerissenen gotischen Baues im Jahre 1539/40 gefertigt wurde (Nr. 1). Er verewigt das Andenken des Samuel b. Jekutiel. (Bisher wurde der Grabstein aus dem Jahre 1576 für den ältesten gehalten.) Am 22. September 1526 wurden die Ofner Juden auf Schiffe verladen

und in den Städten der Türkei verteilt. Alexander Büchler entdeckte die Spur einer neueren jüdischen Siedlung vom Jahre 1538. Dies ist schon deshalb auffallend, weil eine in Wien aufbewahrte Ofner türkische Konskription aus dem Jahre 1547 bereits 75 ansässige Ofner Juden und 25 eingewanderte (offenbar seit 1541 angesiedelte) anführt. Der in Frage stehende Grabstein zeigt, daß sie auch vor 1541 in größerer Anzahl dort wohnhaft sein mochten, da sie doch damals ihren neuen Friedhof eröffneten.

Noch ein Stein hat historische Bedeutung: der erste, der eine bekannte Persönlichkeit bezeichnet. Es ist dies der Stein aus dem Jahre 1605 des Chajjim b. Simcha, des Sohnes des Ofner Rabbinatsrates Simcha b. Chajjim (Nr. 4). Sein Name kommt 1580/81 in einem Ofner Defter vor. Der Vater war um 1570 in Ofen wirksam und von seiner literarischen Tätigkeit haben sich Anweisungen betreffs der Scheidungsbriefe erhalten. Im Jahre 1579 wird er in einem noch nicht herausgegebenen ungarischen Brief eines Ofner Paschas als „der Priester Symha“ erwähnt.

Der jüngste Stein ist aus dem Jahre 1657.

Drei Steine kamen auch aus dem Hause Üri-Straße Nr. 32 zum Vorschein. An der Stelle dieses Hauses standen einst zwei mittelalterliche Wohnhäuser. Im Jahre 1686 ging das nördliche Gebäude zu Grunde, während der mit Maßwerk verzierte, Sitznischen enthaltende, Torweg des südlichen Gebäudes und ein Teil seines Erdgeschosses unversehrt blieb. Anfangs des 18. Jahrhunderts wurde es umgebaut. Damals gerieten jüdische Grabsteine hinein. Während der Belagerung von 1944/45 wurde das Gebäude zum großen Teil zerstört. Bei Wegschaffung der Trümmer wurden auch drei jüdische Grabsteine ausgegraben. Der eine ist ein schön gemeißeltes Fragment, und stammt — seiner Schrift und seinem Stile nach — aus dem Mittelalter.

Was die Namen anbelangt, so kommen zwei in Betracht: die Frauennamen *Rechli* (Nr. 8) und *Frumi* (Nr. 18), die bei den deutschen Juden im Mittelalter häufig sind. Auch hierin zeigt sich eine Übereinstimmung mit den früheren Steinen, die — außer den hebräischen Namen — ausschließlich deutsche Namen aufwiesen.

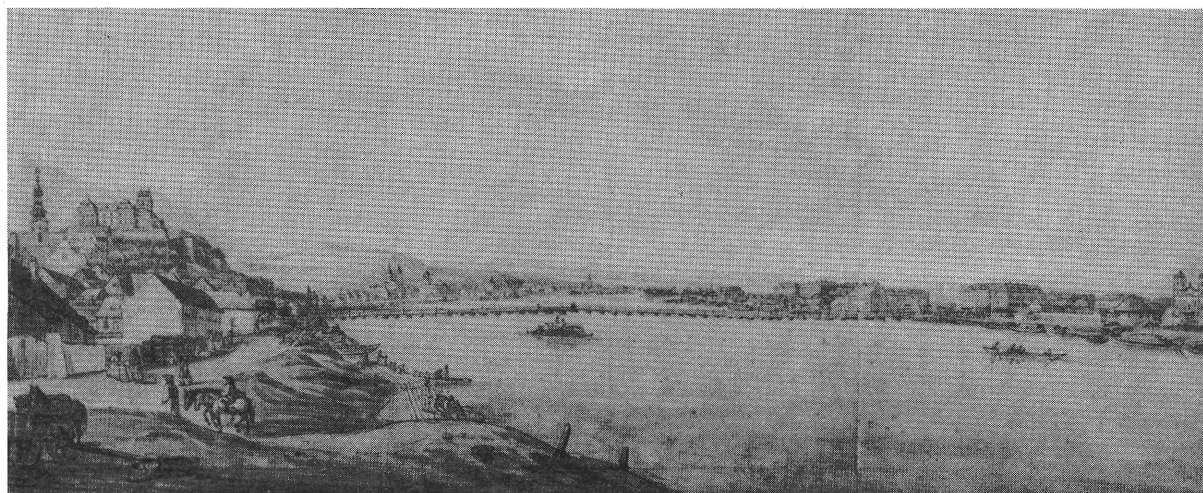
A KISCELLI MÚZEUM GRAFIKAI GYŰJTEMÉNYE HÁROM LÁTKÉPÉNEK ATTRIBUÁLÁSA

A Kiscelli Múzeum grafikai gyűjteményének tudományos feldolgozása során 1960 folyamán eddig ismeretlen mesterek műveiként nyilvántartott két tollrajz és egy gouache-festmény esetében Franz Jaschke osztrák tájfestő (1775—1842) szerzőségét állapíthattuk meg.

Franz Jaschke művei közül a Kiscelli Múzeumban eddig egy ötlapos vízfestménysorozat volt ismeretes, amelynek négy lapja szignált és részben 1825-re, ill. 1824-re datált; az ötödik lapnak a többivel való együvé tartozása azonban kétségtelen. A két tollrajz és a gouache-festésű veduta attribúálása részben ennek a sorozatnak az alapján és ismérveinek figyelembevételével sikerült.

A három látkép közül a legkorábbi 1810-ben készült és ugyanezen év szeptember 5-e előtti állapotot rögzít. Ekkor pusztult el ugyanis a tabáni tűzvészben a kép bal oldalán látható Szt. Katalin-templom barokk toronysisakja. A rajz jobb oldalán az épülőfélben levő Pesti Német színházat látjuk, amelynek építését 1808-ban kezdték el, a tollrajz tehát e két időpont között keletkezett, Jaschkenak Rainer főherceg kíséretében tett magyarországi útja idején. Az ábrázolás nézőpontja a tabáni Duna-part, ahonnan észak felé tekintve a Várhegyet, a pesti Duna-partot a hajóhíddal, háttérben pedig a Vízivárost, Óbudát és a Margitszigetet látjuk. A tollrajz halvány rózsaszínnel, szürkével lavirozott; mérete 26 × 36 cm (1. kép).

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár fényképgyűjteménye két Jaschke-reprodukciót őriz, amelynek eredetije a bécsi Nationalbibliothekben van. A fényképek közül az egyik pest-budai tollrajzú vedutánkkal egyezik mind a képkivágás, mind a budai oldal ábrázolásában, beleértve az előtér lovascsoportját és több staffázsalakot is (2. kép). A pesti oldal városképeleseit tekintve azonban jelentős eltérést látunk. A bécsi tollrajzon ugyanis a későbbi Vigadó helyén — hasonlóan az e korból származó egyéb ábrázolásokhoz (lásd: Petrich-veduta, 1818; Wonsidler-veduta, 1825 körül; és az ezek nyomán készült egyéb látképek) — a Johann Aman által tervezett, de

1. kép. [Fr. Jaschke]: Pest-Buda dunai látképe. 1810

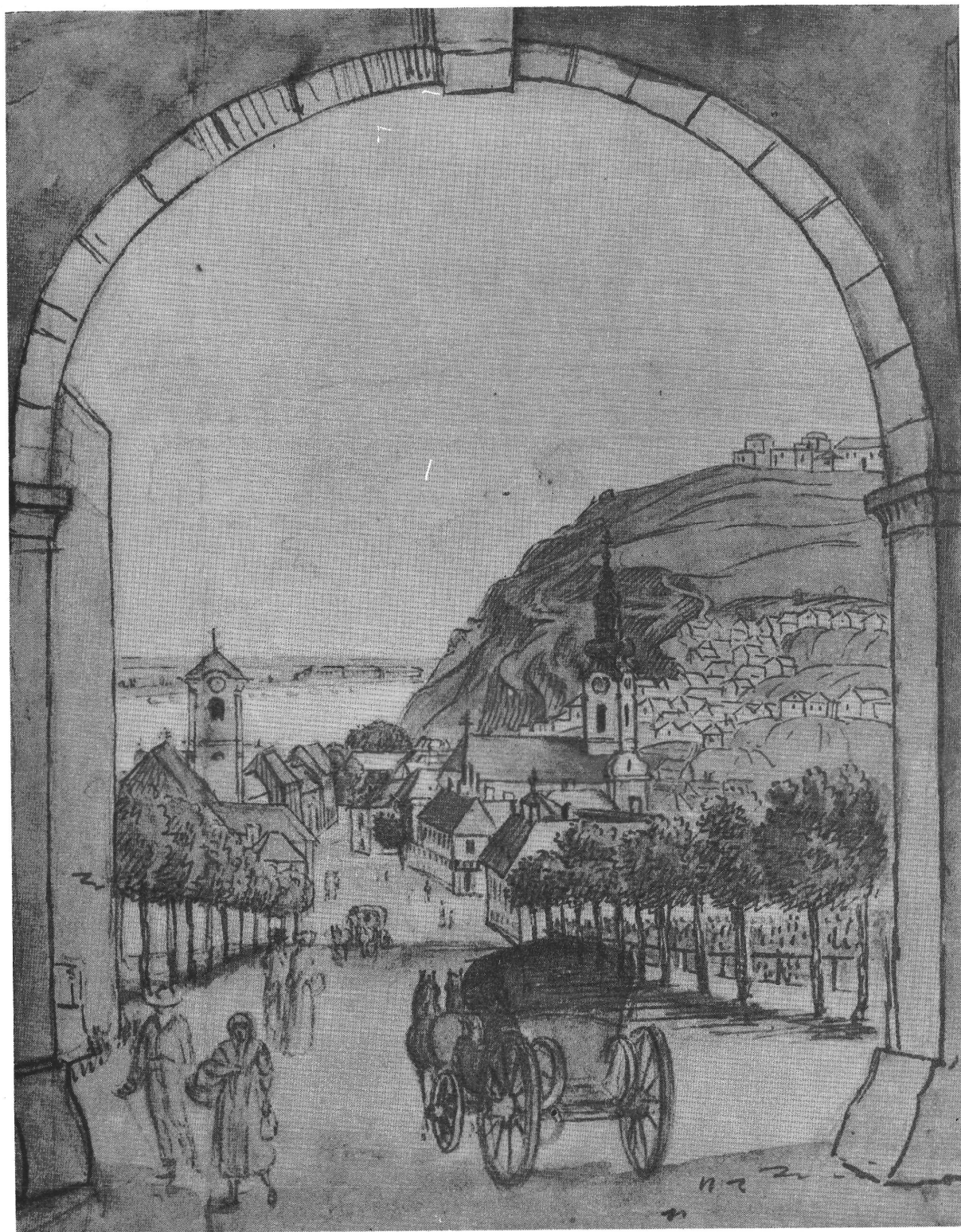

2. kép. Fr. Jaschke: Pest-Buda dunai látképe. 1810 körül

meg nem valósult Vigadót látjuk (amelyet a színházzal egyidőben kezdtek ugyan építeni, de az építkezést csak 1829-ben folytatták — ekkor azonban már Pollack Mihály tervei szerint). A Kiscelli Múzeum példánya viszont a valóságnak 1810-ben megfelelő állapotot — tehát a Vigadó beépítetlen telkét, háttérben az épülőfélben levő Német Színházzal, pontosan: annak tűzfalával — ábrázolja. A bécsi példány színezése a fényképreprodukcióról nem állapítható meg, de a Kiscelli Múzeum tollrajzán ugyanazokat a színváltozatokat figyelhetjük meg, mint a múzeum említett és hiteles Jaschke-sorozatán.

Felmerülhetne az a lehetőség, hogy a múzeum példánya nem Jaschke-féle változat, hanem a Nationalbibliothek példányának idegen kéztől eredő másolata. Ennek a feltevésnek azonban ellentmond az a következtetésünk, hogy ha jelentéktelenebb elemekben a másoló nem követi is az eredetit, a Vigadónak a bécsi tollrajzon látható Aman-féle tervét feltétlenül átvette volna, illetőleg nem merte volna mellőzni. Ugyanígy alaptalan az az esetleges feltevés, hogy a bécsi tollrajz lenne a budapestinek a másolata, szerintünk ugyanis éppen ez az eltérés bizonyítja a Kiscelli Múzeum tollrajzának hitelességét nemcsak a városkép ábrázolása, hanem Jaschke szerzősége tekintetében is.

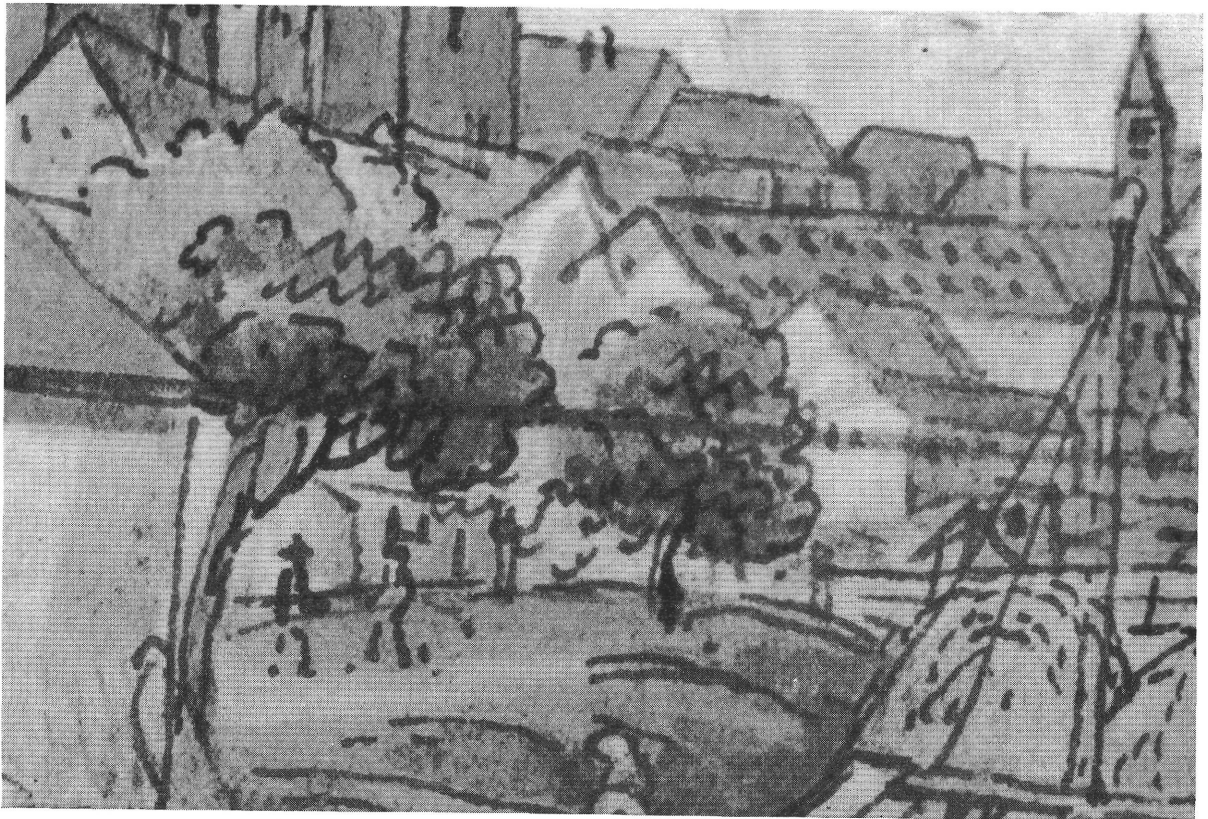
Ugyancsak színezett tollrajz az a $22 \times 17,5$ cm-es látkép is, amely a Tabánt, háttérben a Gellértheggyel, a királyi palota tabáni kapujából felvéve ábrázolja (3. kép). Az 1820-as években készült rajz nem éri el előbb tárgyalt vedutánk színvonalát, mesterének azonban ebben az esetben is Franz Jaschket kell tekintenünk. Bizonyos technikai eljárások ugyanis közősek a pestbudai vedutáéval. „Grafológiai” közös jellegzetesség mutatkozik pl. a lombzat felületrajzában, ahol mindkét esetben ugyanazt az ideges, villanásszerű cikcakkos toll-ductust észlelhetjük (4—5. kép), párosulva a zöld lombok sárga színezésével, csipkeszerű kontúrrajzával. A két tollrajzon azonos az a mód is, ahogyan mesterük a sommásan ábrázolt házcsoportokat rajzolja. Mivel ezenkívül a tollrajzok színezése is rokonságra utal, nem kétséges: mestere ugyancsak Franz Jaschke. (Megemlíthetnénk még azokat a mindkét kép előterében látható, egyébként jelentéktelen kis „firkantásokat” is, amelyek az úton heverő hulladékot, piszkot jelzik.)

3. kép. [Fr. Jaschke]: Tabán (tollrajz). 1820-as évek

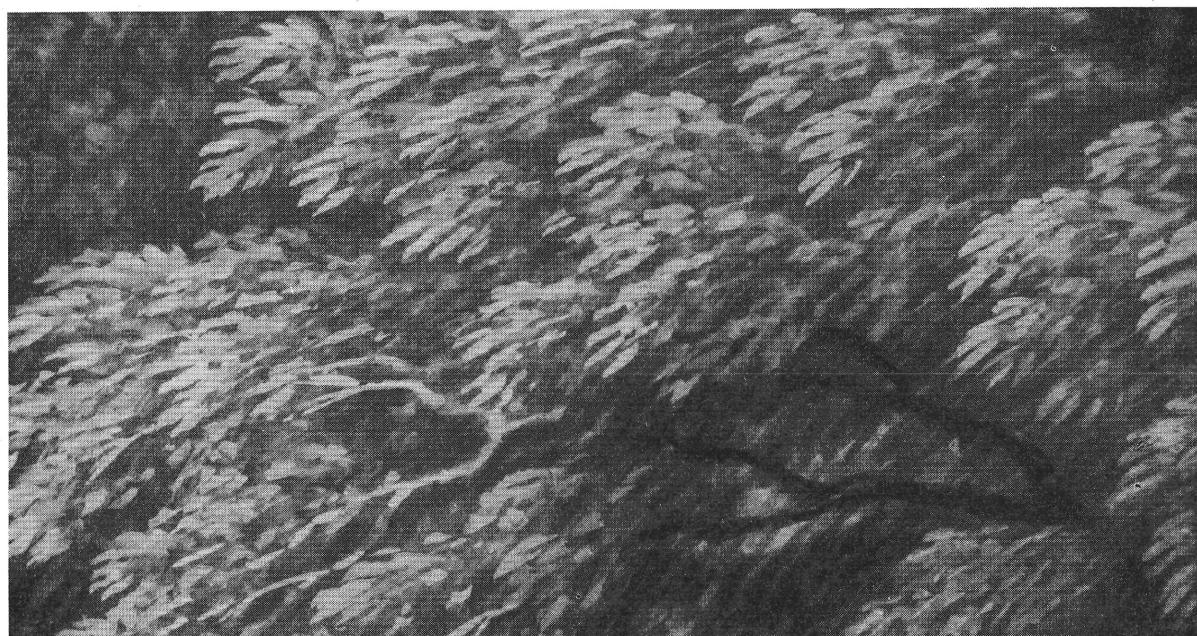
4. kép. A 3. kép részlete

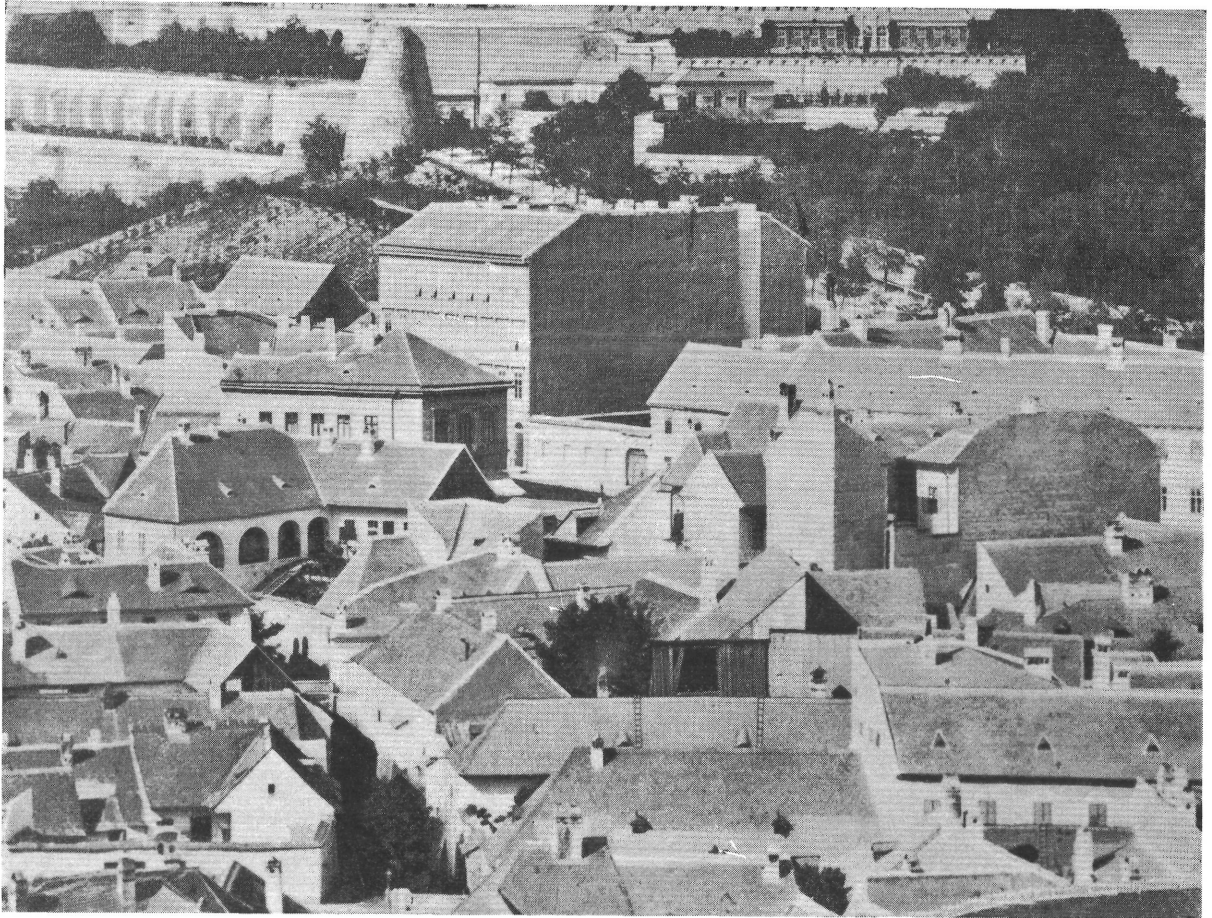
5. kép. Az 1. kép részlete

6. kép. [Fr. Jaschke]: Tabán és a királyi palota. 1820-as évek

7. kép. Jaschke lombozat-festés módja. Részlet a látkép-sorozat egyik lapjáról

8. kép. Tabáni részlet. Fénykép az 1870-es évekből

Utóbb említett tollrajzunkkal és az ötlapos Jaschke-sorozattal egykorú az a gouache festésű kis látkép, amelyen a Gellérthegy északi lejtőjéről mint nézőpontról felvéve látjuk a királyi palotát, jobb oldalon a Dunával, a Margitszigettel és a lipótvárosi Duna-part egy csekély részletével. A $19,2 \times 23,7$ cm méretű veduta nemcsak technikájánál fogva áll közelebb az ötlapos vízfestménysorozathoz; a staffázsalakok ábrázolása és a színkezelés is megegyezik (6. kép): a lombozatot a festő — hasonlóan a tollrajzokéhoz — ugyancsak a zöldet fedő sárgával keverve ábrázolja, a gouache-festésű látképen ugyanazt a „seprőszerű” levélzetet látjuk, mint a sorozat megfelelő képelemeinek esetében (7. kép). Szinte egyezők a magas, karcsú, térdben „megtörő” férfi és a merev, babaszerű testtartású női staffázsalakok. Látképünk színkezelése azonos a sorozatéval: romantikus hangulatú, már-már a giccs határát érintő lilás, narancsba játszó, édes-kés tónusú, amelyen mintha Ph. O. Runge hatását éreznénk.

Jaschke helyrajzi hitelességének bizonyítására 8. képünkön bemutatjuk a Tabán megfelelő részéről az 1870-es évek folyamán készült fénykép reprodukcióját is, amely a Kiscelli Múzeumban található.

A mondottakat összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a két tollrajz közül az 1810-ben készült lap a bécsi Nationalbibliothek Jaschke-vedutájával összevetve utal Franz Jaschke szerzőségére, az 1820 körül készült tabáni látkép mesterében pedig a korábbi tollrajz technikájával való rokonság alapján kell látnunk Franz Jaschket, végül a gouache-festésű veduta mesterét kutatva az ötlapos sorozat hasonló staffázsalak-ábrázolása és színkezelése utal a közös mesterre.